

ประกาศพระราชบัญญัติให้ใช้ค่านำหน้าชื่อชนต่าง ๆ

(ณ วันพุธ เดือน ๑๐ ขึ้น ๗ ค่ำ ปีระกา ตรีศก)

มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า คนในพระราชอาณาจักรมิใช่จีน มิใช่ฝรั่ง แวก ญวน พม่า มอญ ซึ่งมาแต่เมืองจีน เมืองฝรั่ง เมืองแขก เมืองญวน เมืองพม่า เมืองมอญ และมีใช้พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ชีพ้อพราหมณ์ หลวงญวน หลวงจีน บาทหลวงฝรั่ง โต๊ะแขก รูปชี แพทย์หมอ และครูอาจารย์สอนหนังสือก็ดี ยกเสียแต่ข้าราชการที่มีชื่อตามบรรดาศักดิ์ แต่หมื่นขึ้นไปถึงสมเด็จพระยาแลเจ้าพระยาธิบดี แลยกเสียแต่พระองค์เจ้า หม่อมเจ้า หม่อมราชวงศ์ และเจ้าประเทศราช แลเจ้าซึ่งเป็นบุตรหลานพี่น้องของเจ้าประเทศราชตลอดลงไปจนท้าวเพียงในเมืองลาว พระยาพระอินเมืองเขมร ทองกว๋วนจะในเมืองมลายู จำกัในพวกกะเหรี่ยงก็ดี แล้วชายสามัญทั้งปวง มีค่านำหน้าชื่ออยู่แต่สองอย่าง คือ นายอย่างหนึ่ง อ้ายอย่างหนึ่ง ตั้งแต่ นายยามหุ้มแพรมหาดเล็ก แลนายเวรตำรวจ นายม้าจูง นายท้ายช้าง ลงไปจนตัวเล็กหมู่ไพร่ หลวงสามัญ มิใช่ไพร่หลวงมหันตโทษ แลนักโทษที่ไม่มีบรรดาศักดิ์ แลขาดบรรดาศักดิ์ก็ดี ไพร่สมกำลัง แลลูกหมู่มิใช่ทาสมิใช่เชลยก็ดี มีค่านำชื่อว่านายทั้งหมด

ตัวแลลูกหมู่ไพร่หลวงมหันตโทษ แลนักโทษที่ไม่มีบรรดาศักดิ์แลขาดบรรดาศักดิ์แล้ว แลตัว แลลูกหมู่ ทาส เชลย ทั้งปวงมีค่านำหน้าชื่อว่าอ้าย หญิงเช่นผู้ชายที่มีค่านำหน้าชื่อว่าอ้าย ทั้งปวงนั้น ย่อมมีค่านำหน้าชื่อว่า อี ทั้งสิ้น

แต่หญิงอื่นจากที่ต้องลักษณะจะเรียกว่า อี นั้น ถ้าเป็นพระองค์เจ้า หม่อมเจ้า ก็เรียกว่า พระองค์เจ้า หม่อมเจ้าตามที่ ถ้าต้องโทษถอดจากบรรดาศักดิ์ พระองค์เจ้า หม่อมเจ้าก็เรียกว่า หม่อม บุตรชายหญิงของหม่อมเจ้าก็เรียกว่าหม่อมเหมือนกัน กับราชินิกุลที่ไม่มีชื่อตำแหน่งทั้งชายหญิงก็เรียกว่าหม่อม

แต่ในกาลทุกวันนี้ เจ้าราชินิกุล ผู้หญิงเชื้อพระวงศ์ที่สนิทในพระเจ้าอยู่หัว เขาเรียกกันว่าคุณว่าเจ้าคุณบ้าง ข้างในใช้ชิดของพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมมหาราชวัง แลพระบรมราชวัง มีค่านำหน้าว่า เจ้าจอม ถ้ามีพระองค์เจ้าก็มีค่านำหน้าเพิ่มเข้าว่าเจ้าจอมมารดา จอมเปล้าก็ขาดไป ท่านเจ้าจอมก็เกินไป

เจ้าจอมอยู่งานในแผ่นดินที่ล่วงแล้ว ที่สูงอายุแล้วใช้ราชการออกข้างหน้าได้ เรียกว่า เจ้าจอมเถ่าแก่

พนักงานช่างในทั้งปวงที่ไม่ได้เป็นเจ้าแลราชินิกุล เรียกว่าหม่อมพนักงานทั้งสิ้น

หม่อมพนักงานที่สูงอายุแล้วใช้ราชการออกข้างหน้าได้ก็ดี หญิงฝ่ายภรรยา
ข้าราชการที่ผัวถึงอาสัญกรรม ถึงแก่กรรมบ้าง ผัวหายผัวร้างบ้าง เข้ามารับราชการเช่นนั้นก็ดี
บรรดาหญิงสูงอายุที่มีเชื้อเจ้าจอมเก่าซึ่งรับราชการเช่นเดียวกับเจ้าจอมเก่าแก่นั้นเรียกว่าท่านเจ้าแม่
หญิงมีบรรดาศักดิ์ ในตำแหน่งมีชื่อตามบรรดาศักดิ์ มีคำนำว่าท้าว แต่กาลบัดนี้
หญิงที่ไม่มีชื่อตามบรรดาศักดิ์ แต่ว่าราชการแทนท้าวหรือเทียบที่ท้าว ก็มีคำว่า ท้าว หน้าชื่อ
เดิมว่าท่านท้าวก็เกินไป

นายโขนที่เป็นจำทนายเรือน ก็มีคำนำหน้าชื่อว่า ทนายเรือน ช่างในใช้ชิดของ
พระองค์เจ้า หม่อมเจ้าทั้งปวง ที่มีเชื้อพระองค์เจ้า หม่อมเจ้าก็เรียกว่าหม่อมทั้งสิ้น

ภรรยาหลวงข้าราชการ ที่ื่อน้ำพระพิพัฒน์สัตยาของข้าราชการที่ถือศักดินาตั้งแต่
นา ๑๐๐๐๐ ลงมาจนถึง ๔๐๐ กิติ ที่ได้พระราชทานเครื่องยศตามบรรดาศักดิ์ ก็มีคำนำหน้าผู้หญิง
ว่าท่านนำหน้าชื่อ ที่ไม่ได้รับพระราชทานเครื่องยศบรรดาศักดิ์ก็ดี เป็นอนุภริยา มีเชื้อทาสภริยา
มีบุตรด้วยกันก็ดี หญิงบุตรหลานข้าราชการที่มีบรรดาศักดิ์ก็ดี หญิงยังไม่มีผัวก็ดี ไม่ต้องมีคำ
นำหน้าชื่อทั้งสิ้น

ภรรยาข้าราชการที่ต่ำกว่า ๔๐๐ ลงมา จนถึงไพร่หลวงไพร่สมทั้งปวง ยกแต่หญิง
มหันตโทษทาสเชลยที่ต้องลักษณะ จะเรียกว่าอ๊แล้วมีคำนำหน้าชื่อว่าอ๊แดง

เด็กสามัญที่ยังไม่ได้โกนจุกอายุไม่เกิน ๑๓ ปี ทั้งชายทั้งหญิงที่นอกจากจะเรียกว่า
อ๊ายว่าอ๊แล้ว จะเรียกว่าหนูนำหน้าชื่อก็ควร

ประกาศมา ณ วันพุธ เดือน ๑๐ ขึ้น ๗ ค่ำ ปีระกา ตรีศก ศักราช ๑๒๒๓ หรือวันที่
๓๗/๗๓ ในรัชกาลปัจจุบัน